

[Den fg. finansminister.]

jo gerne have haft hr. Egon Jensens medvirken.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Nu takker den fg. finansminister mig, fordi han nu forstår, at jeg ikke har påstået, eller at jeg ikke påstår, at der er tale om en væsentlig udvidelse af forbrugsbeskatningen. Det troede jeg han kunne have forstået oprindeligt. Det havde været noget mere korrekt, om ministeren havde sagt: jeg beder om undskyldning for, at jeg har beskyldt hr. Aksel Larsen for at have fremsat en påstand om, at der var tale om en udvidelse af forbrugsbeskatningen. Ministeren ved, at hans påstand var urigtig, og hvis han ikke selv har tid til at læse fortrykket, så henstiller jeg, at han sætter en af sine sekretærer til at læse fortrykket og fortælle ham, at det var ministeren, der var galt på den.

Ministeren siger, man vil fortsat være forhandlingsvillig. Det stemmer mig ikke mildere. Man har overhovedet ikke været forhandlingsvenlig hidtil, så at man fortsat vil være forhandlingsvillig på den måde, man ikke har været det hidtil, kan vi ikke føle os beroliget af.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget

vedtoges med 90 stemmer mod 64.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om afgift af spiritus.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 119) findes i tidenden sp. 4993).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 91 stemmer mod 64.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af vandløbsloven.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 53) findes i tidenden sp. 1399, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 839).

Der var stillet 51 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om landvæsenstretter.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 54) findes i tidenden sp. 1399, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 839).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Chr. Thomsen: Jeg skal forskåne folketingets medlemmer for en nøje gennemgang af de 51 ændringsforslag til vandløbslovsforslaget, kun nævne enkelte ting.

Ændringsforslag nr. 4 til lovens § 5 vedrører ensilage og ajle. Der stod i lovforslaget, at der måtte ikke finde afløb sted fra ajlebeholdere og ensilagebeholdere til vandløb. Nu er det sådan i moderne landbrug, at man udmærket kan tænke sig, at man bygger svinestalde uden ajlebeholdere, og derfor dækker lovforslaget, som det var formuleret, ikke helt. Det foreslås ændret til, at ajle og ensilagesaft ikke må løbe ud i vandløb.

[Chr. Thomsen.]

Dambrugenes forurening af åløbene har været meget stærkt diskuteret i udvalget. Det har været diskuteret, om man ikke i loven skulle fastsætte regler for, hvilke rensningsanlæg der skulle være for fiskedamme, når vandet løb tilbage i åen. Vi enedes om til slut, at det var rigtigst, at disse regler fastsættes i vandløbsretternes kendelser, da forholdene er meget forskellige fra dambrug til dambrug og det i øvrigt ligger sådan, at gamle ikke-tidssvarende kendelser kan tages op på ny.

Oprensning af grøde har også været stærkt diskuteret, og der er stillet et ændringsforslag herom fra et mindretals side, som vi ikke kan stemme for. Sagen er, at amtsråd og kommunalbestyrelser kan fastsætte reglerne herom i regulativerne for de enkelte vandløb, og i øvrigt er behovet for at tage det op meget forskelligt fra vandløb til vandløb. Enkelte steder tager man det op alt sammen og er nødt til det, og andre steder er det mindre væsentligt. Derfor mener vi, det er rimeligst, at bestemmelserne står i de enkelte regulativer.

Mange af ændringsforslagene er redaktionelle. Hvis jeg skal sige noget om de øvrige ændringsforslag meget kortfattet, kan jeg sige, at tendensen i ændringsforslagene som en helhed er, at de giver kommunerne større pligter, men også større rettigheder, idet man i højere grad ser bort fra bagateller og har koncentreret sig om det væsentlige. Jeg vil mene, at de ændringsforslag, der foreligger, skulle give en bedre arbejdsgang og skulle lette administrationen.

Ændringsforslagene nr. 14, 15, 26, 27, 44, 45, 46, 47 og 50 vedrører alle ophævelsen af statsrefusionen på de 50 pct. af kommunens udgifter. Vi mener, at byrdefordelingen mellem stat og kommune burde diskuteres under ét og ikke i enkelte lovforslag ligesom listes ind ad køkkentrappen. Vi har intet ønske om at forsinke denne lovgivning, men vi ønsker ikke at tage et ansvar for, at man her i en enkelt lov ændrer byrdefordelingen, og derfor vil vi undlade at stemme vedrørende de af mig nævnte ændringsforslag.

Et mindretal, hr. Vivike, har stillet forskellige ændringsforslag. Jeg har nævnt ændringsforslaget om grøden. Jeg vil derudover særlig nævne ændringsforslag nr. 38.

Hvis man vedtog ændringsforslag nr. 38, ville det på ny flytte store udgifter tilbage til staten, og det ville være uretfærdigt at gøre det over for de kommuner, der allerede på nuværende tidspunkt har bragt deres rensningsanlæg i orden, idet de kommuner, der ikke har løst problemet, herved vil få en betydelig fordel. I den foreslåede nye § 74 d findes en bestemmelse om, at hvis man af fredningsmæssige grunde eller af hensyn til den almindelige forsyning med vand ønsker spildevandet ledet længere hen, end det er normalt, så kan staten yde bidrag til opførelse af rensningsanlæg, og dermed mener vi egentlig, at der er en tilstrækkelig ventil til, at staten kan yde bidrag, hvor det er nødvendigt.

Socialdemokratiet kan stemme for ændringsforslagene nr. 4, nr. 6-13, nr. 16-21, nr. 23-25, nr. 28, 29 og 31, nr. 33-37, nr. 41-43 samt nr. 49 og 51.

Lovforslaget om landvæsensretter er der stillet to små ændringsforslag til, som vi kan stemme for. Jeg vil kun lige nævne nr. 2. Det drejer sig om beskyttelsen af industriens produktionshjemmeligheder, når deres spildevandsproblemer behandles.

Jeg vil gerne lige til slut om lovgivningen som helhed sige, at jeg er tilfreds med, at vi, efter at den har været forelagt 3 gange her i folketinget, nu er nået til vejs ende. Når lovforslagene er færdigbehandlet, så har man en bedre ramme om det meget store problem at få bedre styr på vores spildevand her i landet. Jeg erkender, at tilbage står at føre det ud i livet. Det drejer sig om milliardbeløb, inden man er nået til vejs ende, og jeg tror, selv de mest optimistiske erkender, at det vil tage nogle år at gennemføre det, da kommunerne jo har andre opgaver at løse samtidig. Men med disse lovforslags vedtagelse vil der være en betydelig bedre retningslinje for, hvordan man fremefter skal arbejde med hele spildevandsproblemet.

Juul-Madsen: Ved første behandling af nærværende lovforslag gav vi fra partiernes side udtryk for mange principielle synspunkter vedrørende lovforslagene om ændring af vandløbsloven og om ændring af lov om landvæsensretter.

Jeg synes, man har lov til at sige, at gennem et meget omfattende udvalgsarbejde

[Juul-Madsen.]

og gennem et særdeles godt samarbejde med den højtærede landbrugsminister og hans embedsmænd er det lykkedes at nå frem til en lovgivning, der tager et rimeligt hensyn både til de berettigede grundejerinteresser, der naturligvis er at finde på et felt som dette, og til de hensyn, en moderne vandløbslovgivning må tage til de krav, samfundet nødvendigvis må stille til en spildevandsafledning, der i mindst muligt omfang medfører forureninger af vore vandløb, af vore søer og af det badevand, de kyststrækninger, som i stigende omfang har betydning som rekreativt område for en voksende befolkning.

Jeg synes, at man med de mange ændringsforslag er nået frem til en værdifuld ajourføring og modernisering af vandløbsloven, og jeg synes også, det er rimeligt, at man, når vi nu skulle igennem en række bestemmelser vedrørende denne lov, også samtidig har taget højde for de bestemmelser, vi ved bliver gennemført i forbindelse med lovene omkring byrdefordelingen mellem stat, amt og kommune. Jeg kan altså erklære mig tilfreds med behandlingen af lovforslaget og med de af landbrugsministeren stillede ændringsforslag.

Jeg må beklage, at den nye vandløbslov ikke gælder for København. Jeg erkender, at det har ikke været muligt — det har ikke været praktisk muligt, simpelt hen — i denne omgang at få København med ind under vandløbslovgivningen, men det er uheldigt, at vi i landet som helhed har en nu moderniseret og avanceret vandløbslovgivning, som bare ikke gælder for et stort område som København. Vi ser det tydeligst i eksemplet med Køge Bugt, hvor omegnskommunerne med store omkostninger nu i løbet af få år er færdige med en række kostbare rensningsanlæg, der gør, at vandet i Køge Bugt bliver rent, men hvor der stadig flyder urenheder fra Kalvebodsområdet derud. Og vi kender problemet med den stærke forurening i Øresund, alt sammen fra spildevandsafledningen i Københavns kommune. Derfor vil jeg gerne sætte en streg under det, udvalget har fremført i betænkningen, hvor udvalget henstiller til den højtærede landbrugsminister, at der snarest optages drøftelser med

Københavns kommunalbestyrelse om en modernisering af den københavnske vandafledningslovgivning med det sigte, at der hidføres ensartede regler i København og det øvrige land. Jeg vil gerne henstille til landbrugsministeren, at han tager denne udtalelse fra udvalget meget alvorligt og hurtigst muligt søger at få forhandlinger i gang, der kan fremme en mere moderne og mere avanceret vandløbslovgivning end den, Københavns kommune i dag arbejder efter.

Med disse bemærkninger kan jeg tiltræde de foreliggende lovforslag og de af ministeren stillede ændringsforslag og skal henstille, at man stemmer imod de af et mindretal, hr. Vivike, stillede ændringsforslag. Jeg tror, at vi med denne lovgivning når et langt skridt frem; må jeg sige det på den måde, at vi bliver jo aldrig færdige med en lovgivning som denne, men jeg tror, vi nu er nået så langt frem, som vi med den nuværende tekniske udvikling og de nuværende praktiske muligheder kan nå med hensyn til en lovgivning, som jo også skal være således indirettet, at den er til at arbejde efter, og at dens bestemmelser kan overholdes.

Kristen Østergaard: Udvalget er nu nået til vejs ende med behandlingen af forslaget til en ny vandløbslov. Udvalget har, som det fremgår af betænkningen, modtaget mange henvendelser, 18 i alt, fra forskellige organisationer og interesseorganisationer. Disse mange henvendelser illustrerer den store almene interesse, der er knyttet til de mange forhold, som berører Danmarks vandløb og dermed også vandløbslovgivningen.

Mange af henvendelserne har været fulgt op af ønsker om forslag til ændringer i lovforslaget, og mange af disse ønsker om ændringer er imødekommet med positivt resultat. Andre af henvendelserne har udvalget ikke direkte kunnet tage hensyn til ved ændringsforslag, men alle henvendelserne har givet anledning til omfattende forhandlinger i udvalget, forhandlinger, som man kan drage den konklusion af, at problemerne i forbindelse med Danmarks vandløb ikke kan ordnes én gang for alle eller i en håndvending. Det er dog min opfattelse, at en lang række problemer løses

[Kristen Østergaard.]

gennem dette lovforslag med de ændringer, der er foreslået, når det bliver til lov i praksis.

Her ved lovforslagets anden behandling fremstår det med i alt 51 ændringsforslag. 9 af disse ændringsforslag er en følge af, at lovforslaget allerede på nuværende tidspunkt bringes i overensstemmelse med den nye byrdefordelingsordning. Denne fremgangsmåde har flertallet fundet mest praktisk. Jeg havde gerne set, at også socialdemokratiet havde kunnet tilslutte sig dette synspunkt, da regeringspartierne og socialdemokratiet i øvrigt er enige om hovedlinjerne i denne lovgivning.

Andre 9 ændringsforslag er stillet af socialistisk folkeparti, men følgerne af disse ændringsforslag, hvoraf nogle har været berørt af hr. Chr. Thomsen, kan flertallet ikke tiltræde, og jeg skal i øvrigt afstå fra at kommentere disse ændringsforslag her. Jeg må anbefale at stemme imod ændringsforslagene, der er stillet af SF.

Af de resterende 33 ændringsforslag er der et betydeligt antal af redaktionel karakter, men tilbage bliver der et stort antal ændringsforslag, som er sagligt og praktisk begrundet, og hvorved der er taget hensyn til en del af de henvendelser, som udvalget har modtaget. Nogle af ændringsforslagene er endogså af meget omfattende og betydningsfuld karakter, men også dem skal jeg afstå fra at kommentere, ligesom jeg heller ikke vil kommentere de ændringsforslag, som flertallet har tiltrådt. Jeg kan henvise til den ret udførlige betænkning, der er afgivet, og til de fyldige bemærkninger, der ledsager i hvert fald de ændringsforslag, der er af væsentlig betydning.

Jeg anbefaler de ændringsforslag til vedtagelse, der er stillet af ministeren og tiltrådt af udvalget eller af et flertal; de vil i sammenhæng forbedre lovforslaget, således at der bliver et godt lovmæssigt grundlag for løsningen af de meget påtrængende rensningsopgaver, som vi står over for i de kommende år.

Forslaget til lov om ændring af lov om landvæsensretter har været mere overskueligt at arbejde med. Behandlingen i udvalget har resulteret i 2 ændringsforslag, stillet af landbrugsministeren. Det ene af disse ændringsforslag er også udtryk for

imødekommelse af en henvendelse, som udvalget har modtaget.

Også vedrørende disse ændringsforslag skal jeg henvise til de fyldige bemærkninger til dem, som er nedfældet i betænkningen, og med disse ord skal jeg anbefale begge lovforslag med de nævnte ændringer.

Amtøft: Den nugældende vandløbslov, der bortset fra enkelte ændringer stammer fra 1949, holdt i 20 år. Selv om vi nu vedtager en mængde ændringer af loven og i høj grad forbedrer og ajourfører den, må vi gøre os klart, at en ny og gennemgribende revision af loven vil blive nødvendig i løbet af en kortere årrække. Således har arbejdet i udvalgene vedrørende dels de to foreliggende lovforslag, dels forslaget til ny vandforsyningslov fortalt mig, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive nødvendigt at betragte det at forsyne befolkningen med drikkevand og det at slippe af med spildevandet i sammenhæng. Vi slipper ikke for at samle bestemmelserne fra vandløbsloven og vandforsyningsloven under samme minister.

Efter min mening er den grundlæggende paragraf i den nugældende vandløbslov § 2 den paragraf, der slår fast, at benyttelsen af de i loven omhandlede naturlige vandløb til afledning af vand har fortrinsret for al anden benyttelse af vandløbene, og at anden brug af vandløbene er betinget af, at der dertil knytter sig så betydelige interesser af økonomisk eller almen karakter, at disse mod erstatning bør imødekommes. Det vil med andre ord sige, at såfremt en vandløbsregulering er nødvendig for at skabe gunstige forhold for afvandingen f. eks. for en landbrugsejendom, og hvis en sådan vandstandssænkning er generende for eventuelle vandforsynings- eller naturfredningsinteresser, kan frednings- eller vandforsyningsinteresserne kun tilgodeses, hvis der ydes erstatning. Det er præciseret i ændringsforslag nr. 20, hvor det fastslås, at merudgifter til en vandløbsregulering på grund af fredning o. lign. betales af det offentlige. Det er nok rimeligt i dag, hvor det uanset fortrinsretten for afvandingen er muligt at klare vandforsyningen og at tilgodesse befolkningens rekreative interesser. Men befolkningens stigende fritid og stærkt voksende vandforbrug kan medføre, at man

[Amttoft.]

inden for en overskuelig årrække må revidere lovens § 2.

SF har stillet ændringsforslagene nr. 1 og nr. 32, hvorefter afvandingens fortrin i § 2 forsvinder. Som jeg allerede har påpeget, mener jeg, at dette ændringsforslag kommer en del år for tidligt, og jeg må afvise det.

Som det alt for ofte er tilfældet, må vi også her konstatere, at den nugældende lov ikke gælder for København, og at dette ikke foreslås ændret, noget, som hr. Juul-Madsen allerede har været inde på. Københavns særstilling har sikkert været naturlig i ældre tid, hvor byen var foran det øvrige land. I de seneste år har vi imidlertid set mange kommuner, både små og store, gennemføre en effektiv rensning af spildevandet, og selv om København også nu begynder en rensning af spildevandet, behøver byen jo ikke at have en særstilling. Men det er klart, at der også for Københavns vedkommende findes klare retstilstande inden for det område, som omfattes af vandløbsloven. Der findes en vandafledningskommission med samme funktioner som landvæsensretterne i det øvrige land, men denne vandafledningskommission har ikke samme beføjelser med hensyn til at kræve tekniske, økonomiske og hygiejniske oplysninger. Den københavnske kommission kan heller ikke stille krav om en bestemt rensning af spildevandet. Disse og andre forhold af tilsvarende art gør, at jeg mener, det er absolut nødvendigt, at der snarest foretages de nødvendige undersøgelser af konsekvenserne af Københavns inddragelse under loven. Jeg er derfor meget tilfreds med de bemærkninger i betænkningen, hvori udvalget opfordrer landbrugsministeren til at optage de nødvendige drøftelser med Københavns kommune.

Med ændringsforslagene nr. 14, 15, 26, 27, 44-47 og 50 foreslås gennemført en lille del af det byrdefordelingskompleks, som for tiden er til behandling her i tinget, idet den nugældende 50 pct.s refusion af kommunernes og amternes udgifter til vedligeholdelse af offentlige vandløb bortfalder. De samlede refusioner for hele landet udgjorde i 1966-67 knap 13 mill. kr.; heraf faldt de største refusioner i de økonomisk svage amter Hjørring, Ålborg, Ringkøbing, Ribe, Tønder og Maribo amter, i alt ca. 5½ mill.

kr. Alligevel kan jeg acceptere ændringsforslagene, da administrationsudgifterne vedrørende det forholdsvis lille beløb, som refusionen udgør, er uforholdsmæssigt store. Man må i stedet opnå den økonomiske balance gennem det tilskud til amt og kommuner, som foreslås i forslaget til ny byrdefordeling.

Fra kommunernes side har det ofte været kritiseret, at det kommunale selvstyre vedrørende kloakeringen på det nærmeste var reduceret til nul; landvæsenskommissionen skulle stort set bestemme alle enkeltheder i kloakprojekterne. Samtidig har der været talrige klager over, at kloaksagerne blev urimeligt forsinket på grund af langsomme behandling af sagerne i landvæsensretterne. Forholdene skulle nu blive stærkt forbedret med vedtagelsen af lovforslaget, idet det i ændringsforslag nr. 33 til lovforslagets § 73 c, fastslås, at landvæsensretten kun skal beskæftige sig med hovedlinjerne, og dermed mener man rensningsanlægget, afskærende ledninger med tilhørende overfaldsbygværker o. lign., derimod vil detailkloakeringen være landvæsensretten uvedkommende. Man skulle herved kunne opnå en hurtigere behandling af sagerne i landvæsensretten. Jeg vil gerne henvise til bilaget til betænkningen, hvor ministeren nøje har redegjort for det omfang, som kommissionens arbejde skal have.

Endvidere vil kommunerne i henhold til ændringsforslag nr. 36 til § 74 b kunne påbegynde opkrævning af grundejernes bidrag til spildevandsanlægget fra det tidspunkt, hvor arbejdet påbegyndes. Landbrugsministeren kan udfærdige standardvedtægter for udgifternes fordeling, men selve godkendelsen af vedtægtens beregningsregler påhviler landvæsenskommissionen. Derimod — og det anser jeg for meget vigtigt — skal kommissionen ikke længere fordele anlægsudgiften på de enkelte lodsejere. Det vil afgjort medføre en fremme af sagernes behandling i landvæsenskommissionen.

Udvalget har også drøftet det forhold, at nogle dambrug dels på grund af en mindre hensigtsmæssig indretning, men navnlig på grund af en uheldig pasning, forurener vandløbet neden for dambruget. Det er generende for lodsejerne langs vandløbet og for lystfiskerne, men det kan i allerhøjeste grad være en økonomisk belastning for nedenfor

[Amtoff.]

liggende dambrug. Vi ved, at sygdomme hos ferskvandsfisk koster dambrugerne adskillige mill. kr. om året; der kan ikke være tvivl om, at sygdomme navnlig flourer, når åvandet er stærkt forurenat. Jeg vil derfor gerne bede landbrugsministeren om at have opmærksomheden henledt på dambrugenes forurening af vandløbene. Loven er udmærket, hvis den bare bliver overholdt.

SF har stillet ændringsforslag nr. 30, hvor efter der ved oprettelse af dambrug skal drages omsorg for, at vandløbets minimumsvandføring aldrig formindskes til mindre end en tredjedel. Jeg mener, det vil være uheldigt at skabe stramme regler, regler, som måske i visse tilfælde er i modstrid med det sigte, som SF har med ændringsforslaget. Jeg må derfor afvise ændringsforslaget og i stedet henvise til bemærkningerne i betænkningen.

Udvalget har modtaget flere henvendelser, der påpeger det uheldige i, at afskåret grøde i et vandløb ofte ikke oplægges på bredden af vandløbet, men får lov til at flyde med strømmen. Det ser ikke kønt ud med drivende grøde i et vandløb, og det er meget uheldigt, hvis grøden transporteres ud i havet og dér aflejres på badestrandene og måske virker generende for erhvervsfiskerne. Men det er næsten værre, at afskåret grøde forrådner i vandløbet og derved er stærkt iltforbrugende. Hertil kommer, at mængden af grøde er voksende, både fordi vandløbene er mere eller mindre forurenede, og fordi vandløbene tilføres næringssalte på grund af den stærke anvendelse af gødning på markerne. SF har stillet ændringsforslag nr. 22, hvori det præciseres, at grøden skal optages og henlægges mindst 1 m fra vandløbets kant. Jeg har stor sympati for ændringsforslaget, men når man ved, at det er i praksis ikke muligt at fjerne al afskåret grøde fra vandløbet, synes jeg, det er uheldigt at lovfæste et sådant krav. Jeg vil i stedet henvise til betænkningen, hvori landbrugsministeren anmodes om i det omfang, det er muligt, at foranledige, at myndighederne drager omsorg for, at grøden optages så effektivt, som der er muligt.

SF har ligeledes stillet ændringsforslag nr. 2, hvorefter der opstilles regler for fremgangsmåden vedrørende rensning af dræn-

ledninger ved trykanordning. Da det fremgår af ministerens svar på et spørgsmål angående dette forhold, at de skadelidte vil kunne tilkendes erstatning efter de almindelige retsregler, finder jeg ingen grund til nogen speciel lovbestemmelse herom og må afvise ændringsforslaget.

I henhold til den foreslåede § 5, stk. 1, nr. 3, er afløb fra ensilagebeholdere og ajlebeholdere forbudt. Der var enighed i udvalget om, at en stramning af denne bestemmelse var nødvendig, således at forbudet gjaldt ajle og ensilagesaft, og det er præciseret i ændringsforslag nr. 4. Men SF har med ændringsforslag nr. 3 ønsket en ydeligere skærpelse, således at det fastslås, at afløb af møddingsvand til vandløb er forbudt. Da møddingsvand i nogle tilfælde er uskadeligt og i de øvrige tilfælde er dækket af den foreslåede § 5, stk. 1, nr. 4, hvori det fastslås, at væsker, der kan skade vandløbet, ikke må udledes, må jeg anbefale, at ændringsforslag nr. 3 forkastes.

I ændringsforslag nr. 6 fastslås det, at afløb fra stalde til vandløb er forbudt, hvis afløbet kan skade vandløbet. Derfor synes jeg, det forekommer uheldigt, at SF i ændringsforslag nr. 7 i alle tilfælde vil have forbudt afløb fra stalde. Jeg må derfor anbefale, at dette ændringsforslag afvises.

SF har endelig stillet ændringsforslagene nr. 38 og 48. Ifølge nr. 38 skal staten betale samtlige anlægsudgifter til ét spildevandsanlæg, hvis udgifterne forøges, måske endda kun uvæsentligt, på grund af bl. a. fredningsinteresser. Hr. Chr. Thomsen var inde på det, og jeg vil for mit eget vedkommende nævne, at ændringsforslaget efter mit skøn er så vidtrækkende i sine konsekvenser, at SF selv ville afvise det, hvis partiet gjorde sig disse konsekvenser klar.

Tilsvarende må jeg afvise ændringsforslag nr. 48, hvorefter alle bøder, der skyldes overtrædelse af denne lov, skal tilfalde Fiskeriorganisationernes Samarbejdsudvalg mod Vandforurening. Ændringsforslagene nr. 7-13, 16-21, 23-25, 28-29, 31, 34, 35, 37, 39-43, 49 og 51 er enten af redaktionel art eller en følge af andre ændringer, som jeg allerede har nævnt, eller ændringer, der er af betydning i administrativ henseende, og jeg kan anbefale, at de godkendes.

[Amtøft.]

Jeg kan ligeledes anbefale ændringsforslag nr. 1 og 2 til lovforslaget om ændring af lov om landvæsensretter.

Det kan godt virke en smule mærkeligt, at vi nu snart vedtager vandløbslovforslaget, uanset at vi alle er klar over, at loven vil blive overtrådt mange gange hver dag, uden at nogen bliver straffet af den grund. Men vi må konstatere, at vi hverken har teknisk eller økonomisk kapacitet til i løbet af meget kort tid at bygge alle de rensningsanlæg, der er nødvendige, hvis loven skal overholdes. Det er beklageligt, at der herhjemme er så dårlig forståelse for betydningen af at få forureningen standset. Heldigvis har vi dog konstateret, at befolkningen i stigende grad kræver en ren natur, men jeg tror ikke, at vi får løst problemet, før drikkevandet i større omfang skal skaffes fra vore søer og vandløb. Den dag, da befolkningen opdager, at drikkevandet er dårligt på grund af forurening, vil der være store muligheder for en virkelig effektiv bekæmpelse af forureningen.

Vivike: Vi kan støtte nogle af ministerens ændringsforslag, og hvis den ulykke skulle ske, at vore egne bliver forkastet eller nogle af dem, kan vi støtte et par stykker til, men vi kan ikke stemme for de af ministerens ændringsforslag, som hr. Chr. Thomsen nævnte, og med samme motivering, som hr. Chr. Thomsen fremførte. Vi anser lovforslaget for at være et fremskridt, men et alt for lille, hvis vi effektivt skal bekæmpe forureningen af vore søer og vandløb, og derfor har vi stillet nogle ændringsforslag, som jeg må kommentere.

Vort ændringsforslag til lovens § 2 går ud på, at der ikke kan gives tilladelse til ændringer af nogen art af vore vandløb og søer, uden at fredningsinteresser og andre almene hensyn, herunder fiskeriinteresser, tilgodeses. Ændringsforslaget svarer til naturfredningslovens § 9 om, at naturfredningsmyndighederne skal underrettes, hvis man vil ændre ved naturskønne arealers tilstand. Det siges godt nok i § 73, at ved oprettelse af rensningsanlæg i områder, der er erklæret for at have fredningsmæssig interesse, skal fredningsmyndighederne indvarsles, men det er alt for lidt til at tilgodese naturbevarende og rekreative interesser.

Udviklingen går jo fremad, og nu renses man drænrør ved hjælp af trykanordninger; dermed trykker man en masse mudder og slam ud i vandløbene og dræber fiskeyngelen, hvis der ikke er vandføring nok, og det er jo mest almindeligt, at der er en ringe vandføring i vandløbene om sommeren. Derfor går vort ændringsforslag ud på, at denne rensemetode kun må anvendes i vinterhalvåret. Foregår det på andre tider; påbyder ændringsforslaget, at slammet skal pumpes op på de drænedede arealer.

Selv om vi nu får en ny og også lidt forbedret vandløbslov, vil denne lov dog alligevel tillade at lukke møddingsvand ud i vore bække og åer. Ja, det lyder utroligt, men ikke desto mindre er det sandt; man påstår nemlig, at møddingsvand ikke forurener. Hvad er møddingsvand? Det er bl. a. saft af kolort for at sige det på dansk. Er der virkelig nogen, der tror, at sådan noget ikke ændrer vandløbets naturlige tilstand? Nogen siger, at møddingsvand bare er regnvand, der er blevet lidt misfarvet. Det er rigtigt, det også kan være regnvand, men det er regnvand, der er sivet igennem et metertykt lag møg og dermed indeholder ganske almindelig lortesaft. Fylder vi vore vande med dette lortevand, gør vi Danmark til et lorteland, og det kan ikke være folketingets opgave; det må være den modsatte.

Må jeg nævne et eksempel fra Sydsjælland: en landmand førte sit møddingsvand ud i åen. Rub og stub af fisk blev dræbt på en strækning af 15 km fra mandens gård og ud til havet, hvor åen løb ud. På samme strækning talte fiskeribiologerne 85.000 døde ål og ikke én levende, for der var ikke én levende.

Jeg kan ikke begribe, at der er nogen, der kan mene, at det ikke skader. Nogen vil måske hævde, at hvis møddingsvand forgifter vandløbet eller ændrer vandløbets naturlige tilstand, er dette dækket af § 5. Ja men sådan noget vil jo ikke blive opdaget, før møgvandet er kommet ud i åerne og fiskene er døde og ulykken er sket; barnet er druknet. Så hjælper det ikke ret meget, at vi går i gang med landvæsensretter osv. og hele denne besværlige maskine, for ulykken er sket, og derfor må vi have ind i loven, at møddingsvand ikke må udledes. Der siges, at det koster for megen ulejlighed for landmændene at undgå det, men hertil må

[Vivike.]

vi svare, at vi kan ikke komme forureningen til livs, uden at det koster ulejlighed, og uden at det koster penge. Der sker ingenting af sig selv.

I den foreslåede § 5 siges det, at ajle ikke må udledes i vandløb, men i § 5 b siges det, at afløb fra stalde gerne må udledes. Afløb fra stalde kan udmærket godt være ajle — det kan også være sulfo — og derfor går vort ændringsforslag ud på, at afløb fra stalde skal være forbudt. Her har vi igen det samme, at hvis det viser sig, at afløb fra stalde slår fiskene ihjel og ødelægger vandet, så er det forbudt, men det opdager man altså for sent. Vi må tage højde forulykkerne, inden de sker, og det gør vi med sådanne ændringsforslag.

Grøde, altså siv og alt det, der vokser i vandløbene og navnlig nu vokser så kraftigt, fordi vandløbene er stærkt forurenede, ændrer vandløbets naturlige tilstand, idet der dannes propper, som hindrer vandføringen, så arealerne nær vandløbet tager skade. Rådende grøde nedsætter vandets iltindhold, hvilket medvirker til fiskedrab. Drivende grøde er til stærk gene for erhvervsfiskeri i saltvand, for lystfiskere og derved til gene for rekreative interesser. Hvad det koster at optage grøden, sparer vi mange fold på sundhedsvæsenets konto, og det koster i øvrigt ikke ret meget.

I Hjørring amt tager man grøden op af vandløbene, det sørger vandinspektøren for. Der viser det sig — det har udvalget fået oplysning om fra vandinspektoratet i Hjørring amt — at det fordyrer renholdelsen af vandløbene med kun 10 pct. Grøden medvirker stærkt til forureningen, ændrer vandløbets naturlige tilstand, og derfor har vi stillet ændringsforslag om, at den over hele landet som i Hjørring amt skal tages op og anbringes 1 m fra vandløbets kant. Det måtte i øvrigt de private lodsejere gøre, dengang de skulle rense vandløb, og da skulle myndighederne nok sørge for, at det blev taget op, ellers faldt hammeren. Efter at det offentlige har overtaget vandløbene,

tager man ikke grøden op, og det er dog for ringe.

Vi foreslår, at der i § 49 indsættes et nyt stykke, der hedder, at tilladelse til vandindvinding ved oprettelse af dambrug kan meddeles i et sådant omfang, at vandløbets minimumsvandføring på intet tidspunkt nedsættes til under en tredjedel. Voldsom vandindvinding er til stor skade for bestanden af vildfisk; vandet vender selvfølgelig tilbage fra dambruget, men i afiltet tilstand, og det løber mange kilometer, inden det har nået sin naturlige tilstand, og på denne strækning dør vildfiskeyngelen. Betingelserne for at leve dér er stærkt nedsat, og det nedsætter igen de menneskelige trivselsbetingelser.

Nu siger hr. Amtoft, at det er uheldigt, hvis man får en sådan paragraf i loven, således at det bliver ens over hele landet, at man ikke må sænke vandstanden mere end $\frac{1}{3}$, og det er der også andre medlemmer i udvalget der har sagt. Jeg anser det ikke for at være uheldigt, simpelt hen fordi jeg mener, at vi har dambrug nok med de 800 dambrug, vi har i Danmark. Der er i virkeligheden ikke, hvis vi skal bruge vores fornuft, plads til flere, og skulle så sådan en lovparagraf hindre et dambrug i at blive oprettet, har paragraffen ifølge min mening gjort noget godt. Vi skal jo ikke bare se på mammon, vi skal også se på fremtiden, på vore efterkommeres muligheder for at nyde naturen, nyde vandene, og på deres sundhed, for det er det, det drejer sig om, og dambrug forurener i meget stærk grad.

Hvis der foregår overtrædelser af vandløbsloven — jeg behøver ikke at sige hvis, for det foregår hver eneste dag — sker det en gang imellem, om end alt for sjældent, at der idømmes bøder, som så tilfalder kommunkassen. I almindelighed er disse bøder alt for små. Jeg kender en dambruger, som siger: jeg forurener vandløbet, og jeg får gerne en bøde, men det kan udmærket betale sig for mig, selv om de bliver ved at fordoble bøden; først når de fordobler fjerde gang, kan det ikke betale sig for mig

[Vivika.]

mere. Hvad fortæller det? Det fortæller, at bøderne skulle være i hvert fald 8 gange større, end de er nu, og det må vi se at få ændret ved. Bøderne tilfalder altså kommunekassen, men kommunekassen har jo ingen skade lidt. De, der har lidt skade, er lystfiskere og erhvervsfiskere, som investerer en masse penge, en masse arbejdskraft i at udsætte fiskeyngel, og det er i almindelighed dem, det går ud over, når et vandløb forurenes. Ja, der sker andre ulykker med vandløbet, f. eks. at man retter det, hvilket jo endnu desværre er meget almindeligt. Så dør fiskene måske ikke ligefrem, men de kan i hvert fald ikke trives der og ikke yngle. Vi foreslår derfor, at bøderne ikke tilfalder kommunen, men tilfalder dem, der har taget skade ved, at man har overtrådt loven.

Det nytter ikke meget, at vi nu laver en vandløbsloy, der påbyder oprettelse af rensningsanlæg, når det i almindelighed overlades til forureningskilderne selv at klare finansieringen. På den måde kan der gå flere menneskealdre, inden vi får de fornødne rensningsanlæg, inden vi får rent vand. Faktum er jo, at mange kommuner og mange private, industrier osv., ikke har den fornødne kapital til at oprette et rensningsanlæg. Skomagerreglen går ud på, at et rensningsanlæg koster 1 mill. kr. pr. 1.000 indbyggere i en kommune. De mangler pengene, og derfor bør de kunne låne pengene af staten, og i særlige tilfælde som omtalt i den foreslåede § 74 c bør staten bekoste oprettelsen. Om skatteyderne betaler over stats- eller kommuneskatten, kan jo være ligegyldigt. Der er dog den fordel ved at betale over statsskatten, at så betaler man efter evne, fordi statsskatten er progressiv, så de stærkeste skuldere får lagt de største byrder på sig; kommuneskatten er jo ikke progressiv. Men det afgørende er, at hvis ikke staten yder finansiel hjælp, bliver det ikke til ret meget med at få lavet rensningsanlæg, i hvert fald til alt for lidt. Det samme mente man jo i spildevandskommissionen og foreslog derfor, at staten skulle være behjælpelig med det økonomiske, men det forslag fra kommissionen har landbrugsministeren ikke taget med i sit lovforslag her. Det er det afgørende, det sprin-

gende og allermest betydningsfulde punkt i hele den lovgivning, vi her behandler.

Nu siger godt nok hr. Chr. Thomsen, at hvis staten kan yde lån og betale visse rensningsanlæg, hvor søer bruges til badning — søerne er jo under vandløbsloven — eller hvor søer kan forventes at skulle bruges til drikkevandsforsyning osv. Med vores forslag mener hr. Chr. Thomsen at der bliver gjort forskel på de kommuner, der har gjort en del og fået lavet nogle rensningsanlæg, og de kommuner, der ikke har gjort noget. Det kan der godt være noget om, men det afgørende nu er at få gang i sålerne, få fart i sagerne, og det får vi langt hurtigere, hvis staten vil hjælpe økonomisk enten med lån eller med direkte betaling af specielle rensningsanlæg.

Der skal fart på nu, for ellers vil det være alt, alt for længe, inden der sker noget. Det koster penge at skaffe rent vand, men mange, mange flere penge, hvis vi venter. Jeg tænker her på, at for adskillige år siden foreslog fiskeribiologerne, at man ude ved Mølleåen lavede et rensningsanlæg, men det ville politikerne ikke høre tale om; hvad var det for noget nymodens pjat og lignende. Så gik der mange år, inden man lavede det. Dengang kostede et sådant rensningsanlæg 2 mill. kr. Da endelig politikerne var vågnet op, og det blev lavet, kostede det 21 mill. kr. Så vi sætter en frygtelig bunke penge til, hvis vi venter, og vi kommer til at vente, hvis ikke vi fra dette ting vil sige til regeringen: I må altså låne penge ud på rimelige vilkår og i visse tilfælde betale rensningsanlæggene.

Staten må være med til at skaffe pengene. Det er noget af et slag i luften at påbyde, at vandet skal være rent, når vi så ikke rigtig vil hjælpe til med at gøre det rent. Vi skal ikke glemme, at de penge, der bruges til bekæmpelse af forurening i det hele taget, sparer vi mangefold senere hen på hospitalsvæsenets konto. Men det afgørende er, at vi gavner menneskene, dem, der lever nu, og dem, der kommer efter os. Derfor opfordrer jeg denne forsamlings medlemmer til at stemme for de ændringsforslag, der er stillet af socialistisk folkeparti.

Til slut. Jeg nævnte før, at det var alt for sjældent, der faldt bøder; det er vist

[Vivike.]

få love, der dagligt overtrædes så voldsomt som vandløbsloven. Det kunne f. eks. være interessant, men givetvis uhyggeligt, at få en statistik over, hvor mange landmænd der har slået hul på deres ajlekummer, således at ajlen løber direkte fra koeen ned i rendestenen, videre ud i ajlekummen og videre gennem hullet, de har slået, ud i den nærmeste bæk. Det er mange. Men her kommer vi ind på spørgsmålet om kontrol med loven, og det er et meget ømfindtligt spørgsmål. Kontrollen er meget dårlig. Kan ministeren sige noget om, hvordan vi forbedrer denne kontrol med overholdelse af vandløbsloven? For kan vi ikke få en bedre kontrol, end vi har nu, er vi ilde farne.

En anden ting, der gør loven vanskelig at administrere, er, at f. eks. en sag om forurening af et vandløb berører i hvert fald 5 ministerier. Det gør det uendelig tungt, langsommeligt og besværligt for embedslæger og andre, der har en myndighed at udøve, at få en ende på sagen, og det får mig ind på en idé, som i øvrigt har været fremsat tidligere — jeg har selv fremsat den for nogle år siden — at vi må have en koordination. Vi har tingene blandet på alt for mange ministerier, og jeg kunne tænke mig noget i retning af — vi har jo en sundhedsstyrelse — at få en slags renlighedsstyrelse, eller hvad man skal kalde det, der har al forurening under sin hat, der tager sig af forgiftning af luft, jord og vand, af støj, røg og møg. Men det haster.

Kjær Rasmussen: Efter at have hørt hr. Vivike kan jeg gøre det kort. De ændringsforslag, som er stillet af mindretallet under nr. 1, og som hr. Vivike så bramfrit argumenterede for, forekommer os rimelige og i overensstemmelse med de ønsker, som alle har om, at der nu virkelig må gøres noget ved forureningsproblemet. Forholdet er jo desværre det, at vi vader rundt i skidt og møg, som det rigtigt blev sagt før, her i vores civiliserede land. Men når vi skal diskutere tingene herinde, bliver det jo desværre mest ved snakken; jeg tror, man skulle erkende, at der også må noget håndkraft til. Vandløbsloven er en passende anledning, og vi kan, som allerede antydet, gå ind for de af hr. Vivike stillede

ændringsforslag. Endvidere er vi enige med S og SF om det betænkelige i, at man nu ophæver statens refusion, inden byrdefordelingen har fundet sin løsning.

Jeg er enig med foregående ordførere, når de påpeger, at der er fremskridt i det lovforslag, som her er fremsat, men forslaget ville være noget bedre, hvis man vedtog de forskellige ændringsforslag, som er stillet af mindretallet.

Hanne Reintoft: Da dette lovforslag var til første behandling, fremsatte jeg en del kommentarer og stillede nogle konkrete spørgsmål til ministeren. Jeg gjorde det ud fra den forudsætning, at man ikke med god samvittighed kan lovgive uden at drage de problemer, som burde være de primære forudsætninger for ønsket om ændrede love, med ind i diskussionen.

Ministeren gav mig ikke noget svar på mine spørgsmål og afviste i øvrigt problemstillingen ved med en beroligende udtalelse at henvise til sundhedsstyrelsens og andre myndigheders kontrolforanstaltninger. Udvalget har heller ikke beskæftiget sig med det. Men det er netop tilstedeværelsen af disse officielle kontrolorganer, som ministeren vil berolige med, der gør vore forureningsproblemer særlig alvorlige, fordi de skader og fejl, som allerede er måske uoprettelige kendsgerninger, må være begået, fordi de nævnte officielle myndigheder enten ikke har villet eller ikke har kunnet hindre dem.

Hver dag udledes i vandløb og grundvand i tonsvis af affaldsprodukter fra vore industrier; landmænd, gartnere og private hælder i tonsvis af biocider ud over marker og haver. Mange af disse giftstoffer ender i grundvandet og lader sig ikke fjerne ved hjælp af hidtil kendte rensemetoder. Nogle vender tilbage til os gennem fødekæden i foruroligende koncentrationer, og andre bliver liggende i jorden i årevis og udøver både tilsigtede og utilsigtede giftvirkninger langt ud over det, man har regnet med. DDT har f. eks. vist sig at ændre virkningen af visse farmica, f. eks. bedøvelsesmidler, så den bliver en anden end før. Det har ikke skortet på advarsler. Toksikologer, farmakologer og biologer verden over har i årevis forelagt os kendsgerninger,

[Hanne Reintoft.]

som burde have forhindret de skader og fejltagelser, som allerede er sket. De officielle myndigheder har for at kunne leve op til de politiske krav, der stilles til en så konkret sag, valgt at lægge vægten på kortfristede økonomiske gevinster fremfor en saglig vurdering ud fra rent videnskabelige motiver.

Da ministeren sidst henviste til de sidende kontrolorganer, har jeg gjort mig den ulejlighed — for at få svar på de spørgsmål, ministeren ikke ville svare på — at rette henvendelse til landbrugsministeriets giftnævn. Nævnet kan ikke, selv for enkle kemiske substanser, give de mindste konkrete oplysninger. Det eneste svar gik ud på, at man forsikrede, at man havde travlt, og at man havde faglige kvalifikationer. Jeg har samtidig gjort mig den ulejlighed at skrive til alle de firmaer, der forhandler disse giftstoffer. De svarer alle med at henvise til, at det er giftnævnets ansvar, og giftnævnet kender ikke noget til dem. Det er muligt, dette nævn vil svare ministeren, ellers må vi konstatere, at ingen i dette land tør tage ansvaret, og det må falde tilbage på folketinget. Man fristes til at citere psykologen Rachel Carson, der i sin bog „Det tavse forår“ skriver:

„Vi lever i specialisternes tidsalder; hver specialist ser kun sit eget problem, han ønsker ikke, eller er måske endda utålsum over for den større sammenhæng, det skal passes ind i. Vor tid domineres også af industrien, og retten til at skrabe penge sammen for enhver pris vil sjældent blive bestridt, men når offentligheden i protest rejser sig mod et eller andet hårrejsende eksempel på ødelæggelser . . . så behandles den med små beroligende piller bestående af halve sandheder.“

Professor Dalgaard-Mikkelsen redegjorde ved dyrlægernes årsmøde i Askov den 7. september 1968 for indholdet af vanskeligt nedbrydelige pesticider i danske mejeriprodukter. Undersøgelserne viser, at bl.a. dieldrin, lindan og 30-50 pct. af mælkens DDT-indhold importeres med foderstoffer. Førstnævnte stof er mig bekendt forbudt her i landet. Professor Dalgaard-Mikkelsen forsvarede det efter danske forhold alt for store giftindhold med, at et forbud vil ramme eksportlandenes økonomi hårdt, og

her svigter altså den danske lovmæssige beskyttelse på grund af et argument, der ikke har noget med sagen at gøre.

I det ansete engelske lægetidsskrift The Lancet beskrives et forgiftningstilfælde med dimeton. Patienten havde holdt sig strengt til landbrugsministeriets forskrifter, men eksemplet viser ganske klart, at officielle forskrifter ikke altid beskytter som tilsigtet.

Fra udlandet, specielt fra USA, har vi talrige eksempler på at der trods lovgivning og kontrol er sket katastrofer og fejltagelser, hvis konsekvenser man næppe kan overse, fordi man har indladt sig på brug af stoffer, man overhovedet ikke kendte til bunds, og fordi man har ødelagt grundvand med industriprodukter, som man til lod at udlede, inden man vidste, hvad det indebar. Et frisk eksempel kan hentes fra vort naboland Sverige, hvor kvikksølvforureningen har taget så stort omfang, at visse ferskvandsfisk simpelt hen er sundhedsfarlige.

De tre olieraffinerier her i Danmark sender hver dag 5-10 kg fenol ud i havvandet, tilstrækkeligt til hver dag at give 100 mill. l havvand afsmag på fisk, så de bliver uspiselige. Ingen protesterer, og det kan dog ikke være meningen, som den radikale ordfører siger, at vi skal vente, til befolkningen kan mærke på drikkevandet, at det er ubrugeligt.

Jeg indrømmer, at problemerne omkring forureningen og dens forudsætninger er meget komplicerede, men netop derfor bør vi ikke lade tingene ske ukontrolleret, og jeg vil endnu en gang meget indtrængende opfordre folketinget til ikke at vedtage disse love uden til bunds at have undersøgt og havde adspurgte de kontrolorganer, der skulle have ansvaret, hvad vi kan gøre for at hindre det. Kan dette ønske ikke opfyldes, skal jeg tillade mig at udbede mig svar på følgende spørgsmål:

For det første: er der ved fastlæggelsen af eventuelle maksimaldoser for, hvor meget af et givet stof der må udledes i naturen, taget hensyn til, at giftigheden ofte øges enormt, såfremt der samtidig optræder andre substanser?

For det andet: har man taget hensyn til, at et givet stof ofte på grund af iltningprocesser ændrer kemisk struktur og dermed også egenskaber?

[Hanns Reintoft.]

For det tredje: vanskeligt nedbrydelige stoffer, f. eks. DDT, går via fødekæden tilbage til mennesket. Det koncentrerer i fedtvæv og udskilles kun langsomt eller slet ikke. Har man taget hensyn til, at det ved dyreforsøg er fastslået, at DDT giver større dødelighed hos afkommet samt øget forekomst af neoplastiske sygdomme, altså cancer? Er der i denne forbindelse også tænkt på, at netop spædbørn er afhængige af den kost, mælk, ost, æg, i hvilken DDT er koncentreret, og at børn, specielt nyfødte børn, ikke har samme beredskab f. eks. over for neoplastiske sygdomme som voksne? De mangler helt enkelt visse enzymer, som er en forudsætning for afgiftning af de tilførte stoffer. Det tør siges at være et ansvar, der hviler på folketinget i den forbindelse.

For det fjerde: foreligger der for alle de stoffer, man tillader at udlede i naturen, videnskabelige undersøgelser over deres carcinogene egenskaber, deres teratogene egenskaber, dvs. deres evne til at give foster-skader?

For det femte: har man taget hensyn til, at der faktisk ikke foreligger noget bevis for, at brugen af biocider har nogen andel i produktionsforøgelsen? Tværtimod foreligger der fra dansk side forsøg, som viser det modsatte. Jyllands-Posten refererer i en artikel den 23. ds., at der nu er over 225 skadedyrarter, der er resistente over for DDT.

For det sjette: har man taget højde for, hvad man vil gøre, hvis de skader, som er opstået og vil opstå, bliver af en sådan karakter, at vi om nogle få år står uden nye kilder til at få drikkevand fra? Hvad vil det koste, og hvem har ansvaret for at rette det?

For det syvende: har man omhyggeligt undersøgt virkningen af de forskellige stoffer på mikroorganismene?

Og endelig for det ottende: har man slet ikke fundet det foruroligende, at brugen af de værste giftstoffer ikke har mindsket, men øget bestanden af visse skadedyr og mindsket bestanden af visse gavnlige insekter? For slet ikke at tale om det drabelige og utilsigtede indhug, der er gjort i vildt- og fiskebestanden.

Tiden tillader mig kun at komme med disse meget sporadiske kommentarer. Jeg

beder ministeren svare mig konkret, og selv om han ikke kan svare positivt, vil jeg også gerne have det markeret. Kan vi tillade, at disse alvorlige problemer afvises og udskydes, så det bliver vore børn eller børnebørn, der må bøde måske med deres overlevelsesmuligheder? Jeg vil meget gerne have et direkte svar på det. Kan sagen ikke løses i folketinget, kan vi jo ikke bare droppe den. Vi er for vor del indstillet på at forfølge sagen til den bitre ende med de oplysninger, vi sidder inde med. Ude i store befolkningskredse, blandt kredslæger og amtslæger, er der også megen uro over det, og det må der jo så arbejdes videre med, hvis ikke folketinget kan løse problemerne.

Forskeren James L. Goddard fra den amerikanske Food and Drug Administration, som er et meget strengt kontrolorgan, sagde engang om disse problemer:

„Vi ledes i dag i vore handlinger mere af håb og tro og mindre af de hårde kendsgerninger.“

Hvis man ikke tager de problemer op, som jeg anfører her, og tager dem med ind i vort lovgivningsarbejde, kan vi til den udtalelse føje, at vi ikke engang fra dansk side kan tillade os at stole på forhåbningen.

Landbrugsministeren (Peter Larsen): Jeg vil gerne takke udvalget for den velvillige og meget grundige behandling af disse to lovforslag. I udvalget er der på grundlag af henvendelser fra interesserede kredse foretaget forskellige ændringer af det oprindelige forslag om ændring af vandløbsloven, men da loven angår forhold, der er af betydning for vidt forskellige interessegrupper, har det ikke været muligt at imødekomme alle ønsker. De resultater, man er nået frem til, tager imidlertid efter min opfattelse rimelige hensyn til de forskellige synspunkter.

Jeg har vel bemærket mig, at hr. Vivike ønskede langt mere vidtgående ændringer, men jeg synes over for det at måtte anføre, at lovforslaget, som det nu udformes, er en betydelig skærpelse i forhold til gældende lov. Jeg vil også have lov at pege på, at danske vandløb også tjener mange andre interesser end de mere specielle, som hr. Vivike var inde på, uden at jeg dog på nogen måde vil underkende, at de ting, som hr. Vivike også nævnte en del af, bør tilgodeses.

[Landbrugsministeren.]

Men jeg finder, at der med de ændrede affattelser er skabt et grundlag både i henseende til at gøre loven mere forebyggende med hensyn til yderligere tilsvining, og også et grundlag, så kommunerne kan administrere, og at der er opnået en harmonisk fordeling af opgaverne mellem de kommunale myndigheder og vandløbsretterne.

Jeg er enig i, at kommunerne og vel især amtsrådene bør have opmærksomheden henvendt på det i udvalgsbetænkningen fremhævede forhold om fjernelse af afskåret grøde fra vandløbene. Efter vandløbsloven kan de kommunale myndigheder selv træffe bestemmelse om, hvorvidt grøden skal fjernes fra vandløbene som et led i vedligeholdelsen. Opstår der tvistigheder om dette spørgsmål mellem private og kommuner, kan sagen, som det fremgår af udvalgets betænkning, indbringes til afgørelse for vandløbsretten. Jeg vil om fornødent have spørgsmålet i erindring, når supplerende administrative forskrifter skal udarbejdes.

Lovforslaget skal efter sit indhold træde i kraft den 1. april 1970, og i en række ændringsforslag forudses, at statens refusion af kommunernes udgifter til vedligeholdelse af offentlige vandløb skal bortfalde fra dette tidspunkt som forudsat i det af indenrigsministerens fremsatte lovforslag om generelle tilskud til kommunerne. Jeg finder det rigtigt, at refusionsbestemmelserne udgår af vandløbsloven med virkning fra 1. april 1970, og at der træffes afgørelse herom allerede nu. Jeg føler trang til at beklage, at hr. Chr. Thomsen ikke har ment at kunne gå med til denne forenklede bestemmelse, der jo dog er meget overskuelig, og vil her henvise til, at det jo drejer sig om ca. 13 mill. kr., men at ordningen er forbundet med et betydeligt administrativt arbejde ikke mindst for kommunerne selv og for amtsvandinspektørerne og de forskellige myndigheder, som reviderer opgørelserne både før og efter deres behandling i ministeriet.

Jeg er endvidere opmærksom på, at der senere kan blive brug for at harmonisere vandløbslovens § 70 a og 74 a med de nye love om by- og landzoner og om ændringer i landsbyggeloven, til hvilke boligministeren har fremsat forslag, men da behandlingen af disse lovforslag ikke er tilendebragt, for-

beholder jeg mig senere at fremsætte et særligt lovforslag herom.

Det er et hovedpunkt i lovforslaget om ændring af vandløbsloven, at landvæsenkommissionerne efter 1. april 1970 skal behandle praktisk taget alle sager om nye spildevandsanlæg, inden afledning til vandområderne iværksættes, medens det efter gældende lov er muligt at iværksætte selv store private spildevandsanlæg med godkendelse fra et landvæsenråd eller helt uden forhåndsgodkendelse. Jeg nævner dette for at understrege, at der her efter min opfattelse er skabt baggrund for at kunne undgå en tilsvining af vore vandløb, som vi tidligere, netop fordi bestemmelserne herom har været for svage, har været vidne til, og jeg kan ikke forstå, hvis man ikke mener, at dette er tilstrækkeligt.

Jeg er ikke i tvivl om — som også nævnt af flere af ordførerne — at omkostningerne ved vandområders beskyttelse er betydelige, og kan her henvise til spildevandskommissionens betænkning, og at man må regne med, at amtsrådene både som tilsynsmyndighed for vandløbsvæsenet og som instans i planlægningsarbejdet må foretage en vis prioritering af opgaverne. Andre myndigheder og interessegrupper har rimeligvis ønsker om beskyttelse af visse særlig vigtige rekreative områder eller fiskevande, badestrande og lignende, og henvendelser fra disse kredse kan bevirke, at myndighederne må tage de forskellige opgavers prioritering op til revision. Medfører dette for den enkelte befolkning og de enkelte kommuner omkostninger, der overstiger, hvad der lokalt kan præsteres, åbner lovforslaget mulighed for, at spørgsmålet om statstilskud til de nødvendige foranstaltninger kan tages op. Men når hr. Vivike nu heroverfor nævner, at der er behov for statslån for at løse denne opgave, vil jeg fremføre, at hele den lovgivning, vi i øvrigt arbejder med på andre områder, jo netop tilsigter at lægge flere opgaver over til kommunerne, og derfor vil jeg ikke finde det rigtigt, om man generelt ydede statslån til disse ting.

Jeg vil gerne bekræfte de af hr. Juul-Madsen og hr. Amtoft anførte ønsker eller henstillinger om, som det også er udtrykt i betænkningen, at optage drøftelser med Københavns kommunalbestyrelse med hen-

[Landbrugsministeren.]

blik på at nå frem til ensartede regler over hele landet. Jeg er enig i det hensigtsmæssige deri og vil tage dette spørgsmål op.

Når hr. Vivike nævner, at man må frem til en koordinering af alle foreningsproblemerne, vil jeg blot pege på, at det jo vedrører flere ministerier, og at vi derfor ikke kan løse spørgsmålene i forbindelse med denne lov.

Det samme gælder mange af de af fru Hanne Reintoft rejste spørgsmål, som jo var meget vidtgående, som gik langt ud over, hvad der i realiteten hører hjemme i denne lov. Når jeg ikke svarer konkret på de af fru Hanne Reintoft rejste syv spørgsmål, skal det ikke forstås på den måde, at vi i regeringen ignorerer disse ting, men vi finder, at så specielle ting hører hjemme i en sammenhæng af en lidt anden karakter end denne lov, og jeg kan om alle disse ting sige, at vi i regeringen arbejder med disse spørgsmål.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale, at lovforslaget vedtages med de af hele udvalget eller af dets flertal tiltrådte ændringsforslag.

Der forestår i ministeriet et betydeligt arbejde med udformningen af forskellige supplerende regler til brug for kommunale myndigheder og vandløbsretter, og jeg vil drage omsorg for, at vandløbsloven optrykkes med de nu foreliggende ændringer til brug for de sagkyndige og de myndigheder, som skal tilrettelægge administrationen efter de nye regler fra 1. april 1970.

Chr. Thomsen: Selv om det egentlig henhører under en anden lovgivning, vil jeg gerne fremsætte et par bemærkninger til fru Hanne Reintoft.

Hvis man spørger om giftstofferne indvirkning på jordstrukturen om 25 eller 50 år, ligger det desværre sådan, at det er der ingen, der i dag kan svare på. Det ved man ikke noget om. Men når der tales om kvik-sølvkatastrofen i Sverige, ligger det sådan, at vi i Danmark aldrig har haft lignende katastrofer. Det bør nok siges, at den danske giftlovgivning er — efter min mening — vist Europas bedste. Når vi har haft en så god giftlovgivning, skyldes det jo vore eksportinteresser. Jeg tror, man må sige i al almindelighed, at hvis man har for-

giftningsuheld her i landet, skyldes det mere misbrug end loven; den er der for så vidt ikke noget i vejen med.

Jeg vil gerne svare hr. Vivike med at sige, at når man vedtager et lovforslag som det, vi behandler her, kan man altid diskutere, hvor stærke bestemmelserne i en sådan lov skal være. Men jeg tror, det er rigtigt at sige, at hvis lovforslaget vedtages og gennemføres efter ånd og bogstav og man får skaffet de 3-4 milliarder kr., det vil koste at gennemføre den, vil vi til den tid være nået meget langt med at have rengjort de danske åløb. Jeg tror da vel, at der dukker problemer op undervejs, men så må man søge at løse dem. Lovforslaget vil, når det er gennemført, være medvirkende til en betydelig forbedring af de danske vandløb.

Hr. Vivike siger, at det kan være lige-gyldigt, om man betaler pengene som stats-skat eller som kommunalskat. Det kan ikke være rigtigt. Der findes kommuner, hvor vedkommende kommunes borgere har betalt for at få gennemført rensningsanlæg, og der findes en lang række kommuner, der enten skal have deres fornyet eller ikke har fået noget gennemført. Hvis man tager pengene over statsskatten, vil det betyde, at borgerne i de kommuner, der har været foran de andre, kommer til at betale deres egne rensningsanlæg over kommuneskatten og de andres over statsskatten, og det kan ikke være rimeligt.

Hanne Reintoft: Det var unægtelig en indrømmelse fra hr. Chr. Thomsen, at man simpelt hen ikke ved, hvordan de giftstoffer vil virke om 25 eller 50 år. Det er et stort ansvar, vi påtager os for generationerne om bare 20-30 år på deres vegne.

Så blev der sagt, at vi endnu ikke har haft nogen kviksølvkatastrofe som i Sverige. Det er ganske rigtigt, heldigvis. På den anden side kan man jo ikke bortforklare, at vi har satset på i givet fald at kunne få drikkevand fra Sverige, og at vi derfor, hvis vi får drikkevandsvanskeligheder her, oven i købet kan få dem forøget dér.

Der blev henvist til, at vi har en vældig god giftlovgivning, men dér nævnte jeg netop et konkret eksempel på, hvordan en veterinærprofessor må indrømme, at i de foderstoffer, vi importerer; er der et større giftindhold end det, dansk lovgivning indice-

[Hanne Reintoft.]

rer. Det vil altså sige, at man overtræder den danske giftlovgivning; så kan den være så god, som den være vil.

Så har jeg et spørgsmål til ministeren til sidst. Ministeren sagde, at dette kommer ikke denne lov ved, og at man i regeringen arbejder med det. Må det forstås på den måde, at man i regeringen har tænkt sig at lave et konkret lovforslag eller et kompleks af lovforslag, der skal imødegå nogle af disse faretruende ting?

Vivike: Nu siger hr. Chr. Thomsen, at der er jo kommuner, der har lavet noget; skatteborgerne dér har betalt rensningsanlæg osv., og så må alle andre gøre det på samme måde. Det vil sige, at det kan være 100 år, inden det sker. Jeg kan godt se, at man somme tider skal være rimelig, men det har vi ikke råd til at være i dette tilfælde. Nu drejer det sig om at bekæmpe forureningen, og derfor må finansudvalget op med nogle skillinge; så må vi se bort fra rimeligheden. Det drejer sig om at komme til handling.

Erhard Jakobsen: Det er ikke stedet her at begynde at diskutere regeringens politik med hensyn til fordelingen mellem stat og kommuner, men jeg synes i alt fald her ligger en ganske klar opgave, hvor det må være helt tydeligt for enhver, der har haft det mindste med disse ting at gøre i praksis, at hvis ikke staten gør noget, skal man ikke vente, at der kommer til at ske ret meget; for hvordan i alverden skulle små kommuner, hvor en stor virksomhed flytter ud, kunne udrette noget som helst i denne situation?

Jeg vil pege på en anden side af sagen. Det er jo ikke gjort med at få et rensningsanlæg. Selv om man har et rensningsanlæg, vil mange af virksomhederne hælde giftstoffer eller bare skadestoffer ud, som helt eller delvis nedbryder rensningsanlægget, mens det arbejder, sådan at man tror, man har et rensningsanlæg, men giften går bare videre. Det problem kan kun løses af teknikere, som staten stiller til rådighed. Jeg skal ikke antyde noget; men enhver kan forstå, der er mangel på den slags teknikere her i landet, og mange af dem, man kunne få fat i, er måske allerede mere eller mindre engagerede af de virksomheder, som de selv

skal kontrollere. Derfor kan spørgsmålet kun løses i statens regie og med staten inde i billedet. Det er ikke bare et spørgsmål om penge, men om den autoritet, der skal til for landet over at løse det problem. Det vil jeg bede medlemmerne om at tage i betragtning, når vi skal kigge på det her.

Landbrugsministeren (Peter Larsen): Må jeg til fru Hanne Reintoft blot sige dette, at vi har i regeringen ikke taget endelig stilling til form og indhold vedrørende disse ting. Jeg har peget på, at vi arbejder generelt med forureningsproblemerne, hvori jo også indgår de af fruens rejste spørgsmål.

Til hr. Erhard Jakobsen blot dette, at jeg tror, det er at lægge det op i et for højt niveau, hvis man mener, at det kun skal være statens teknikere, man skal bruge til løsningen af disse ting. Jeg tror, der er mange, mange opgaver, som lige så udmærket kan løses på kommunal eller amtskommunal basis. Deri ligger ikke nogen nedvurdering af synspunktet, men det er vist at lægge det for højt op, hvis man skal overlade det alene til statens teknikere. Dermed være ikke sagt, at man ikke skal bygge på de erfaringer, de forsøg og de undersøgelser, som staten tager initiativ til, men det er jo noget helt andet, der her er tale om.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af vandløbsloven.

Ændringsforslag nr. 1

forkastedes med 114 stemmer mod 31; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2

forkastedes med 113 stemmer mod 32; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 3

forkastedes med 111 stemmer mod 33; 4 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 4

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 5

forkastedes med 112 stemmer mod 34; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 6-13

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 14

vedtoges enstemmigt med 85 stemmer; 61 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 15 betragtedes som vedtaget med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 14.

Ændringsforslagene nr. 16-21

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 22

forkastedes med 111 stemmer mod 35; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 23-25

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslagene nr. 26 og 27 betragtedes som

vedtaget med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 14.

Ændringsforslagene nr. 28 og 29

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 30

forkastedes med 115 stemmer mod 27; 6 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 31

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 32 betragtedes som bortfaldet efter forkastelsen af ændringsforslag nr. 1.

Ændringsforslagene nr. 33-37

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 38

forkastedes med 111 stemmer mod 34; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 39-43

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslagene nr. 44, 45 og 47 betragtedes som

vedtaget med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 14.

Ændringsforslag nr. 46

vedtoges enstemmigt med 85 stemmer; 62 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 48

forkastedes med 126 stemmer mod 13; 8 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 49, § 1 i den ændrede affattelse, ændringsforslagene nr. 50 og 51 og § 2, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om landvæsensretter.

Ændringsforslag nr. 1 og 2, § 1, således ændret, og § 2

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om vandforsyning.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 25) findes i tidenden sp. 511, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 947).

Der var stillet 31 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Hans Hækkerup: Dette forslag til lov om vandforsyning er jo oprindelig mit eget, og jeg må derfor forsøge at begrænse min kritik. Efter at den nuværende indenrigsminister på ny havde fremsat forslaget, er det undergået visse ændringer, herunder ændringer fremkaldt af lov om den kommunale inddeling og endvidere af henvisninger fra Københavns magistrat og andre. Jeg henleder opmærksomheden på, at der i betænkningen er omtalt de egentlige vanddomstole, og jeg peger på, at der er henstillet til regeringen at iværksætte en undersøgelse af dette spørgsmål med henblik på at indføre egentlige vanddomstole ved en kommende reform.

Det fremgår ligeledes af betænkningen, at udvalget har fundet det betænkeligt at udvide adgangen til ekspropriation til for-

del for private fælles vandværker, bortset fra hvad der indeholdes i lovforslagets § 15, stk. 2, og i § 42, men at man på den anden side har fundet det ubetænkeligt at inddrage grundejere under allerede eksisterende vandværker uanset manglende enighed om, at værket fortsætter som privat.

Indenrigsministeren har ifølge betænkningen fastslået, at prisreglerne i § 22 kun har betydning, hvor der allerede er givet eller fremtidig måtte blive givet en kommune eneret på en bestemt vandmængde, og udvalget er enig med ministeren om, at spørgsmålet bør løses ved en samlet løsning af tvivlsspørgsmål kommunerne imellem, og herom forhandles der jo for tiden for hovedstadsområdet.

Udvalget har ifølge betænkningen også overvejet rækkevidden af § 39, herunder bestemmelserne med henblik på spredning af vejsalt og kunstgødning og på sprøjtning med ukrudt-, skadedyr- og svampedræbende midler. Indenrigsministeren har påpeget de store nyttevirksomheder ved en fornuftig anvendelse af disse midler. Udvalget har dog peget på, at stoffernes virkninger bør undersøges nærmere. I denne forbindelse har man overvejet indskriden over for allerede nedgravede olie- og benzintanke, og indenrigsministeren vil til sin tid tilsende folketinget teknikerudvalgets betænkning herom.

Vedrørende ændringsforslagene har jeg kun ganske få bemærkninger. Der er et ændringsforslag til § 8, hvorefter vandforsyningsrådets medlemstal udvides med 1 medlem efter indstilling fra de kommunale organisationer og Københavns og Frederiksbergs kommunalbestyrelser i forening. Det er et forslag, jeg finder særdeles rimeligt.

Til § 12 er der også stillet ændringsforslag. Dette går ud på, at efter indhentet udtalelse fra vandforsyningsrådet kan indenrigsministeren med virkning for nærmere angivne områder forhøje grænsen for vandindvindingen og kan senere — ligeledes efter indhentet udtalelse fra rådet — ændre eller tilbagekalde forhøjelser.

Yderligere vil jeg kun nævne ændringsforslag nr. 18 til § 40, hvorved man efter ordet „ajle“ tilføjer: „eller ensilagesaft“. Også dette forslag finder jeg rimeligt.

Jeg anbefaler samtlige af indenrigsministeren stillede ændringsforslag, i alt 31, til